

Univerzita
Pardubice
Fakulta
filozofická

Katedra: Religionistiky

Akademický rok: 2018/2019

Posudek oponenta bakalářské práce

Jméno autora: Jakub Čech

Název tématu: Rytířské řády na Blízkém východě v období křížových výprav

Student Jakub Čech si ve své bakalářské práci, na které je napsané špatné vročení na úvodní straně (2018 a nikoliv 2019), kladl za cíl zmapovat vznik a působení třech rytířských řádů na Blízkém východě v době křížových výprav. K práci mám velké množství výhrad:

Práce obsahuje velké množství překlepů a nepříliš zdařilých formulací:

Na str. 13: „*Augustin skrze pravidelně návštěvy kázání...*“ „*V roce 391, na popud biskupa...*“

Na str. 14: „*...aby se se křesťané přestali stavět do opozice...*“ „*...válečný konflikt, který vedeme, měl smyslnost a charakter spravedlivé války.*“ Číslování v textu má nejprve navíc s tečkou a závorkou 1.) a 2.) a následně správně jen se závorkou 3) a 4) Dále na téže stránce má chybu „*...boj nebo konflikt, který je ustanoven, vyhlášen a posvěcena církví...*“ Všechny tyto nedostatky jsou pouhými detaily, ale problém je, že se sešly na jedné straně a takovýchto případů je v práci celá řada.

Na str. 19: Opakovaně použit termín islám s velkým počátečním písmenem.

Str. 30: „*Mezi svatá místa se řadila například Boží hrobu a jeho ochrana.*“

...

Výčet chyb a překlepů by sám zabral několik stran.

Následují konkrétní výhrady:

Student na str. 12 píše: „*Od 8. století se křesťanství dostávalo do kontaktu s muslimy, kteří se dostali až na Pyrenejský poloostrov...*“ Toto tvrzení je nepřesné, neboť se křesťané převážně na Blízkém východě a také v severní Africe dostali do kontaktu s muslimy již v 7. století. Tvrzení by mohlo platit o západních latinských křesťanech na Pyrenejském poloostrově a na jihu Franské říše, kde ke vzájemnému kontaktu docházelo až po roce 711.

Na str. 13 student píše: „*Dále byla církev a státní moc spojena v jedno, tudíž nastala situace, kde bylo možné hovořit o možnostech vést ‚spravedlivou válku‘...*“ Zde by bylo záhodno studentem objasnit, co si představuje pod „spojením církevní a státní moci v jedno“. Jedná se o obecné tvrzení, nebo o konkrétní dobu a oblast? Díky např. sporům papežství a západních císařů o investituru ve středověku se nedá mluvit o nějaké hladké a bezproblémové kooperaci církve a státu, jiná situace panovala např. ve stejné době v Byzantské říši.

Za nepřesné formulování považuji odstavec na str. 15, kde student píše, že „*Smyslem křížových výprav byla hlavně myšlenka zabít nevěřící ve Svaté zemi a osvobodit Boží hrob od pohanů. ... Jednalo se spíše o výpravy se záminkou nabytí bohatství, majetku...*“ Papežem Urbanem II. proklamované odůvodnění potřeby poslat západokřesťanské vojsko na Blízký východ byla pomoc východním křesťanům/bratřím od údajného muslimského útisku a tyranie. Křížáci se v průběhu 11.-13. století vydávali na křížové výpravy dozajista z různých pohnutek – za účelem majetkového/finančního obohacení (jak píše student), vykonání zbožného činu a pokání... Formulace studenta není zcela špatná, jen by takové tvrzení bylo potřeba rozvést, a to na více než jeden krátký odstavec.

Na str. 16 zvolení citace studentem neodpovídá potvrzení myšlenky, jak student asi zamýšlel. Student zde nejprve píše, že jedním z možných důvodů vyhlášení první křížové výpravy byla porážka byzantského vojska u Mantzikertu roku 1071 (tedy v druhé půlce 11. století) a k tomu student připojuje citaci popisující 10. století a staletí předešlá a já marně hledám jasnou spojitost s předešlým tvrzením. Pokud citace má spojitost s následující větou, tedy s tím, že důvodem pro vyhlášení první křížové výpravy bylo muslimské dobytí Svaté země v 7. století, chybí tak k tvrzení o Mantzikertu odkaz na zdroj potažmo kteří historici zastávají tento postoj, jak je zmíněno na začátku odstavce.

Na stejné straně vnímám problém myšlenky převzaté (dle odkazu pod čarou) od prof. Luboše Kropáčka, že na Pyrenejském poloostrově „*probíhaly spory mezi ariány a pravověrnými(?)*“. Dle velkého množství autorů zabývajících se příchodem muslimů na Pyrenejský poloostrov v 8. století, již dlouhodobě nedocházelo k (vojenským) sporům mezi tzv. ariány a latinskými křesťany, neboť v té době bylo již po několik generací vizigótské vládnoucí obyvatelstvo převedeno na křesťanskou denominaci většinového obyvatelstva poloostrova. Nejsou žádné zmínky o tom, že by ariánský směr křesťanství existoval na Pyrenejském poloostrově po příchodu muslimů (ani jako přežívající prvek v mozárabském ritu). Zde tak zřejmě student přebírá myšlenku, aniž by si informace zjistil i z jiných zdrojů. Navíc student zde používá tento termín „ariáni“, aniž by jej nějak vysvětlil, student zde jen píše matoucí větu „*Jelikož muslimové neuznávali božství Ježíše Krista, jenž je právě typické pro ariánství...*“ která působí, že právě pro ariánství je typické božství Ježíše Krista.

Nešťastně formulované vnímám i tvrzení o toleranci na str. 17. Student zde píše důvody křesťanské tolerance vůči muslimům na dobytém křesťanském území, ale příklady, jako značná početní převaha křesťanských obyvatel nad muslimskými dobyvateli, či potřeba využít křesťany ve státní správě, by spíše ukazovaly na důvody „tolerance“ muslimů vůči křesťanům a ne naopak.

Na str. 18: „*Od roku 1054 tedy hovoříme o nejednotnosti křesťanské církve, například v otázkách západní a východní liturgie či v otázce papežského primátu v Římě.*“ Nejednotnost křesťanství v těchto otázkách trvala mnohem déle, tzv. Velké schizma bylo pouze vyvrcholení procesu vzdalování se a nejednotnosti těchto dvou křesťanských směrů.

Tatáž strana: „*Roku 1071 byla u Mantzikertu a Anatolie rozprášena veškerá vojenská přítomnost Byzantinců Seldžuckými Turky...*“

1. Nechápu spojení „u Mantzikertu a Anatolie“, Mantzikert či Malazgirt je město na východě dnešního Turecka u jezera Van, kdežto Anatolie je oblast Turecka zabírající 2/3-3/4 území současného tureckého státu, nikoliv však oblast kolem Mantzikertu. (Stejná formulace se nachází i na str. 19)
2. Porážka byzantského vojska v bitvě u Mantzikertu znamenala následné pronikání Seldžuků do velké části střední Anatolie, nicméně Byzantinci si udrželi stále území v Anatolii podél pobřeží Černého, Egejského a Středozemního moře, nebyla tak „rozprášena veškerá vojenská přítomnost Byzantinců“.

Na straně 19 je dosti nejednoznačná až nesprávná formulace o vyznání seldžuckých Turků, kdy jsou nejprve označeni za nemuslimy a následně za sunnity: „*Tehdejší islámský svět byl*

značně poznamenán vpády a vzájemnými útoky tureckých kmenů a Seldžuků, kteří se nepovažovali za příslušníky Islámu a zastávali spíše svoje tradice a zvyky. ... Jednalo se tedy o střet Seldžuckých Turků – sunnitů, kteří představovali ortodoxii, a na druhé straně byli Fátimovci, kteří představovali šíitský směr Islámu.“

1. Seldžuci přijali (sunnitský) islám ještě před příchodem na Blízký východ.
2. Pasáž o tom, že Seldžuci nevyznávali islám, ale své tradice a zvyky není opoznámkovaná a není tak jasné odkud student tuto nejasnou myšlenku převzal.
3. Chybí zde vysvětlení rozdílu mezi sunnity a ší'ity i popis Fátimovců, když už jsou zde zmíněni.

Tatáž strana, co má přesně znamenat formulace: „Seldžukové dobyli roku 1078 Jeruzalém a nebyli ani v nejmenším vstřícní vůči křesťanským poutníkům...“?

Za nešťastné v bakalářské práci vnímám „poskládání“ 4 citací za sebou na straně 21. Zde, ale i na jiných místech práce to na mě působí, že student s citacemi moc zdárně pracovat neumí. Nechápu, proč se student na straně 22 opět vrací k Urbanovu projevu v Clermontu, který rozebíral již na stranách 20 a 21, když se již v textu posunul k dobytí Antiochie roku 1097.

Strana 24: „První výpravu do Jeruzaléma s největší pravděpodobností vedl Raimund z Toulouse, Gottfried z Bouillonu společně se svými bratry Balduinem a Eustachem.“

- Výprava neměla jednotné vedení, Raimond IV. z Toulouse vedl provensálské vojsko, Godefroy z Bouillonu se svými bratry vedl vojska z Lotrinska, Bohemund z Tarentu vedl Normany z jižní Itálie...

Na téže straně student používá termín Frankové, aniž by jej zde či v předešlé části textu vysvětlil.

Str. 29: „Historikové, jako například Peter Partner nebo Steven Runciman se také přiklání ke stanovisku, že svatý Bernard z Clairvaux podporoval účast na výpravách. Usuzuji ale, že Peter Partner nebo Steven Runciman nejspíš předpokládali znalost proměny Bernardova postoje v souvislosti s ‚mnichy-bojovníky‘, a tudíž tento předpoklad nezmiňují.“

1. Nerozpoznal jsem, o jaký nezmiňovaný předpoklad se má jednat.
2. Z čeho student usuzuje předpoklady jmenovaných autorů?

Podkapitoly 4.1 Řehole řádu templářů a její počáteční přeměna a 4.2 Konečná podoba řehole, neobsahují popis řehole templářů. Je zde přítomno pouze opakované konstatování, že řehole tohoto řádu obsahovala jak vojenskou, tak nábožensko-církevní část, řehole zde jinak víc není popsána, i když by to zde přesně čtenář podle názvu podkapitol očekával.

Podkapitola 5.5 nese název „Účast německých rytířů při dobývání Jeruzaléma roku 1187“, o dobývání Jeruzaléma sultánem Saladinem pojednává pouze v prvních dvou větách, následně se pasáž zabývá bojem o město Akko/Akkon.

Jako základní problém v podkapitolách zaměřených na Řád německých rytířů shledávám fakt, že student z absolutní většiny pracoval jen s jedním materiálem a sice s monografií Henry Bogdan, *Řád německých rytířů*. Tuto výtku jsem psal již v minulém posudku na bakalářskou práci a nedošlo k žádné větší změně.

První tři odstavce podkapitoly 6.1 popisující příchod Vikingů do Francie v 9. století a obsahující popis Normanů do 11. století považuji za nadbytečné a nijak zvlášť související s tématem bakalářské práce, neboť členové Řádu johanitů dozajista nebyli pouze Normané.

Podobně jako kapitola o německých rytířích je kapitola o johanitech opřena převážně pouze o jednu monografii, tady se jedná konkrétně o knihu *Řád johanitů ve středověku : kulturní dějiny řádu* jejímž autorem je Berthold Waldstein-Wartenberg. I tato výtku padla v posudku k předešlé verzi této bakalářské práce.

Kapitola 7 o křesťansko-muslimských vztazích působí, jako by se tématu rytířských řádů vůbec nevěnovala. Např. zmínka o Dantem, respektive o pasáži z jeho *Božské komedie* (což student nezmiňuje) působí, jako by do práce nepatřila. Navíc na tak malém prostoru se jedná o

zjednodušující tvrzení. Student používá Dantův popis proroka Muhammada, aby ukázal negativní pohled západních křesťanů na islám a muslimy, a tak aby zapadal do jeho předem stanoveného konceptu. Nicméně Dantův popis muslimů byl na několika místech knihy ambivalentní, v části Peklo se např. negativně zmiňuje o Muhammadovi a jeho zeti Alím, ale pozitivně o Saladinovi či Ibn Rušdovi a Ibn Sínovi. Celkově je tato kapitola o křesťanských a muslimských vzájemných vztazích dosti zjednodušená a téměř s každým odstavcem by se dalo dosti jednoduše polemizovat. Nejproblematičtější ovšem je, že kdyby v práci tato krátká kapitola chyběla, nepředstavovalo by to v rámci tématu žádný problém.

Z mě nepochopených důvodů strany opakovaně končí dříve, než by měly, působí to, jako kdyby na spodní části strany chyběl odstavec, či že by na následující straně měla začínat další kapitola, jenže tomu tak není (namátkou viz s. 43 i 44).

Závěr jako takový působí dosti vágně. V prvním a dosti dlouhém odstavci student pouze zmiňuje, co psal v předešlých kapitolách, a to opět se špatnými formulacemi: „*Roku 1054 dochází k Velkému schizma...*“ Druhá a třetí věta závěru dosti vystihuje celou studentovu práci: „*Dále jsem se věnoval událostem před první křížovou výpravou. Tuto část považuji za klíčovou v otázce dějin křížových výprav.*“ Pro práci by bylo velice záhodno, kdyby se student soustředil více na klíčovou otázku ohledně dějin rytířských řádů, nikoliv křížových výprav. Křížové výpravy jsou součástí dějin rytířských řádů, ale není to ústřední téma práce. Nutno podotknout, že samotné zpracování událostí před křížovými výpravami nepovažuji za zdařilé. V dalším odstavci student píše: „*V úvodu jsem si stanovil badatelskou otázku, která měla potvrdit nebo vyvrátit (potvrdit nebo vyvrátit to měla ta otázka?), zda-li církevní rytířské řády... plnily úlohu ochránců poutníků do Svaté země, či nikoliv.*“ V kapitolách 4-6 jsem nenašel informace, které by k odpovědi na tuto otázku vedly a v závěru se jedná o pouhou studentovu „dojmologii“, která však není opřena o žádné zdařilé důkazy, což shledávám jako nejproblematičtější v celé práci.

Co se týká struktury části práce zaměřené na ústřední téma, tedy přímo na vojenské řády, nechápu posloupnost jednotlivých kapitol. Student nejprve píše o řádu templářů (kapitola 4) – potud nemám problém, neboť tento řád byl založen již někdy v 20. letech 12. století – následuje kapitola (5.) o německých rytířích a následně o johanitech (6.) – Řád johanitů byl na Blízkém východě ustaven také ve druhé dekádě 12. století, kdežto Řád německých rytířů až kolem roku 1190. Student se tak (logicky) v páté kapitole opakovaně zmiňuje o Řádu johanitů, jejichž historii se nejspíše snažil popsat až v kapitole šesté. Chronologicky by tak dával mnohem větší smysl, kdyby Řádu německých rytířů věnoval až kapitolu po té věnující se johanitům.

Po obsahové stránce považuji za problém, že ačkoliv se měla bakalářská práce zaměřit na rytířské řády, část pojednávající o tomto fenoménu přichází až na str. 25, tedy přibližně v polovině bakalářské práce. V kapitolách zaměřených na rytířské řády jsem neobjevil, že by se student důkladně zabýval problémy, které předeslal v úvodu práce. Navíc jednotlivé kapitoly nepůsobí souvisle a že by na sebe nějak podstatně navazovaly. Nemohl jsem se ubránit dojmu, že práce působí, jako kdyby kapitoly 2, dále 4-6, a kapitola 7, byly tři různé části třech různých prací.

Základním problémem práce je velké množství chyb dvojího typu, za 1. obsahových, které by se daly značně eliminovat, kdyby student pravidelně konzultoval již napsané části textu se svým školitelem a za 2. gramatických a stylistických, které by zase bylo možné snížit na minimum, kdyby student věnoval větší důraz pročítání již napsaných textů a předal svou práci

na gramatickou korekturu před jejím odevzdáním k obhajobě. Nemohl jsem se totiž ubránit dojmům, že student práci napsal, nekonzultoval, ani ji znovu nepřečetl a rovnou odevzdal.

Z výše zmíněných důvodů a za předpokladu, že student obhájí nejzávažnější ze zmíněných připomínek, navrhuji známku za E, v opačném případě by měla být práce hodnocena známkou F, tedy nevyhovující.

Závěrem mám ještě jednu připomínku: Za předpokladu, že student práci zdárně obhájí a rozhodne se pokračovat ve studiu na magisterském stupni, zdůrazňuji, že předložená práce má značné množství nedostatků i na bakalářskou práci a charakteru magisterské diplomové práce se ani vzdáleně nepřibližuje – jak po obsahové, tak po formální stránce. Kdyby tak měl student pokračovat v dalším stupni studia, bylo by více než nutné, aby se studiem literatury a materiálů, konzultacemi s vedoucím i samotným psaním mnohem více zabíral.

V Pardubicích dne 15. července 2019

Mgr. Tadeáš Vala

